

Contribució a la fauna malacològica de Catalunya

I

MOLUSCHS RECULLITS EN LA MONTANYA DE MONTSERRAT

Introducció

La montanya de Montserrat, aquesta esbelta y capritxosa aglomeració de roques, visible desde la major part de les contrades de nostra terra, està situada als 41° 30' latitud N., y 9° 11' 7" longitudo E. del meridià de Greenwich, a una trentena de kilòmetres en linia recta de Barcelona y a la dreta del riu Llobregat, abraçant en conjunt una extensió de 22 kilòmetres, o, com se diu vulgarment, d'unes quatre hores.

Està perfectament desllindada topogràficament, essent ses principals confrontacions Monistrol, Collbató, Bruch, Guardia, etc., etc. Sa orientació es de E. 10° S., a O. 10° N., ab una amplada de 1 kilòmetre en sa part mitja, per 8 de llargada.

Constitueixen el maciç de Montserrat roques còniques, altíssimes, escarpades y en cingleres, que, tancant la montanya com un cercle, sols permeten l'entrada per estrets congostos y difícils passos. La base està formada per conglomerats, argiles més o menys margoses, y arenisques calices. Entre aquells hi predomina'l roig, veyent-se, no obstant, algunes faixes, en les quals el color es blanquinós. Contenen dits conglomerats còdols silúrics, arenisques triàsiques, devòniques, calices diverses, y quarç, aglutinats per una pasta calcino-sabulosa. En mig d'aquests blocs es impossible trobar-hi restes orgànics, solament en els que acompanyen a còdols calcinosos, com succeeix, per exemple, en els infracretacis, se n'hi troben alguns, ja que vénen caracterisats per l'abundancia de la petxina *Chama Lonsdalii* que contenen. Però en la vessant nornordest de la montanya, cap a la drecera de sota'l *cavall Bernat*, a uns 260 metres més avall del monastir, hi existeixen uns banchs de calça numulítica en la que hi abunden diferents especies de *Nummulites*, *Ostrea*, *Eupatagus ornatus*, *Natica*, etc. En general, tot el Montserrat correspon al període numulítich.

El punt més alt de la muntanya es el pic de Sant Geroni, que té uns 1,250 metres d'alçaria sobre'l nivell del mar, aon s'hi noten fondes erosions verticals, formant feixos de grans columnes. Dignes de citar són també les regions de *Tebas*, en la que s'hi presenten els anomenats *bessons*, ab les ermites de Sant Joan y Santa Caterina; la *foradada*; el *cap de mort*; la *Tebaida*, ab el *Cavall Bernat*, y tants altres, notables tots per ses formes y proporcions fantàstiques.

Exteriorment té tot l'aspecte d'una serra colossal, sobresortint els ja anomenats pics de Sant Geroni, Cavall Bernat, *Tebas*, etc. L'interior es també interessant, atès el nombre y importancia de les còves, esclatxes y pouetons que la minen per tots indrets, essent dignes de menció les obertures conegudes ab el nom de *mentirosas*, produïdes per l'aigua de circulació subterrània, en la pendent de les roques aquelles. De la visita an aquests llocs se'n dedueix clarament que la muntanya està buidada, formant en son interior una immensa volta, que sosté'ls acimbellats pics que la caracterisen.

El clima es molt saludable, no oferint, generalment, canvis bruscos de temperatura. N'obstant, creyem oportú anotar el fet de que en la darrera primavera (8 de Maig de 1902) hi caigué una copiosa nevada, que durà desde bon matí fins a la vora'l mig-dia.

La vegetació es l'habitual en les muntanyes, constant principalment de roures, alzines, alguns pins, boixos, romansins, farigoles, sables y demés plantes boscanes.

La flora ofereix particularitats notables, ja per trobar-s'hi especies del Pireneu, ja per haver-n'hi d'exclusives de la comarca. Entre les més interessants podem citar la *Saxifraga Catalaunica*, Bois.; *Rosa Gallica*, L.; *Silene crassicaulis*, Willk.; *Dianthus longicaulis*, Ten.; *Atropa belladonna*, L.; *Ramondia pyrenaica*, Risch., y infinitat de *Hieraciums*.

Notable es també la fauna entomològica, entre quines especies s'hi troben els insectes *Carabus rutilans*, Dej.; *Abax parallellus*, *Rhizotrogus maculicollis*, Villa.; *Anthaxia hungarica*, *Omophlus lepturoides*, Fab.; *Serica holosericea*, Scop.; *Valgus hemipterus*, Lin.; *Ascalaphus Cunii*, Selys.; *Panorpa meridionalis*, Ramb., y molts altres, que fan sumament interessant aquesta muntanya, baix el punt de vista entomològich. En quant als moluschs, no deixa res que desitjar, com se podrà

veure més endavant, en la llista de les espècies recollides; mereixen citar-se especialment l'*Arion ater*, L.; *Helix Montserratensis*, Hidalgo; *Helix omalisma*, Bourg.; *Helix obvoluta*, Müll.; *Pomatias labrosus*, West., y *Cyclostoma lutetianum*, Bourg., espècies rares y interessants, algunes de les quals són propies de latituds més altes. D'aus hi són abundants les de rampinya, sobre tot les àguiles y duchs, que destrocen completament la caça, en els vedats dels encontorns.

Els llochs més a propòsit pera la recolecció de moluschs són els paratges humids, sota les pedres, entre la molsa y la fullaraca, etc.; y les millors hores són de bon matí y cap-al-tard, dirigint-se especialment cap a Sant Joan, Santa Cecília, Sant Geroni, Degotalls, Sant Miquel, còves de Collbató y volts del monastir.

LLISTA DE LES ESPÈCIES

Gen. I. *Arion*, Fer.

1. *Arion ater*, L. — En el camí dels Degotalls, entre la fullaraca y sota les pedres. Cap-al-tard se'l veu atravesar el camí, essent l'hora del crepuscol la millor pera agafar-lo.
2. *Arion pyrenaicus*, Fagot. — Pels volts del monastir, camins de Sant Miquel y Sant Joan; en la fullaraca.

Gen. II. *Limax*, Lin.

1. *Limax brunneus*, Drap. — Camí dels Degotalls, sobre l'herba humida. Camí de Sant Joan; en les mateixes condicions.

Gen. III. *Vitrina*, Drap.

1. *Vitrina major*, Fer. — En el camí dels Degotalls, entre la fullaraca y a alguns centímetres de profunditat. Camí de Sant Joan, entre'ls tronchs caiguts y fulles seques.

Gen. IV. *Hyalinia*, Agass.

1. *Hyalinia Farinesiana*, Bourg. — Vores del camí de Sant Miquel y Sant Joan Gari. Cap a Santa Cecília y Degotalls.
2. *Hyalinia stechadica*, Bourg. — Voltants del monastir y camí de la còva, al peu de les roques.
3. *Hyalinia Arabiae*, Fag. — Espècie descoberta per M. Fagot en 1881, en el camí de Sant Geroni, a uns 300 metres més

enllà del monastir, entre la fullaraca. La facies general recorda la *Hyalinia alliaria*, Müll. Fou dedicada al malaguanyat excursionista Sr. Arabia y Solanas, president, en aquella època, de l'Associació d'Excursions Catalana.

4. *Hyalinia Harlei*, Fag.—Camí del monastir a Sant Joan Garí. Es una de les *Hyalinias* més grosses de Catalunya, puix arriba a tenir 10 mil·límetres d'alçaria per 17 o 18 mil·límetres de diàmetre.

5. *Hyalinia nitens*, Agassiz.—Camí de Sant Joan y volts del monastir, sota les pedres.

6. *Hyalinia apocrypta*, Bourg.—En el camí de Sant Geróni, al peu dels arbres y arbustos. Sota les pedres, ab l'anterior, pels voltants del monastir.

7. *Hyalinia diaphana*, Stud.—Entre les moltes y l'herbam, sota'l monastir y camí de Monistrol.

8. *Hyalinia vitreola*, Bourg.—Sota les pedres y esclètxes de les roques, en els camins de Sant Joan y Degotalls. En les moltes, ab l'anterior.

Gen. V. *Helix*, Lin.

1. *Helix aspersa*, Müll.—En llocs humids, sèns abundar gaire.

2. *Helix apatolena*, Bourg.—Com l'anterior, no abunda, trobant-se en alguns marges, al peu de les plantes.

3. *Helix vermiculata*, Müll.—Tampoch abunda, poguent-se'n recollir alguns exemplars, en el camí de Santa Cecília y capella de Santa Agna.

4. *Helix splendida*, Drap.—Molt abundant, especialment les varietats *unifasciata* y *microstoma*. També s'hi troba la var. rosada.

5. *Helix cossoni*, Let.—Se troba, ab l'anterior, en les roques, sota les pedres y sobre les plantes, en tota la montanya; però no abunda.

6. *Helix nemoralis*, L.—Comú per tota la montanya, al peu de les mates, sota les pedres, etc.

7. *Helix ruscinica*, Bourg.—Camí dels Degotalls y Sant Joan, entre la fullaraca y herbes humides.

8. *Helix Sarriensis*, Martor.—Abunda en tota la montanya. Els exemplars són idèntics als procedents del Tibidabo y Baix Vallès.

9. *Helix rotundata*, Müll. — Entre'ls detritus, tronchs d'arbre y sota les pedres. No abunda.
10. *Helix Boflliana*, Fag. — En llocs ombrívols dels volts del monastir y cap a Sant Geroni. També's troba en el tronch dels arbres de la carretera de Monistrol y al peu d'algunes roques, entre la fullaraca.
11. *Helix pulchella*, Müll. — Sota les pedres y entre l'herba. Camí de Sant Joan, Collbató, Sant Geroni y Santa Cecília.
12. *Helix costata*, Müll. — Ab l'anterior, però més escàs.
13. *Helix rupestris*, Drap. — Abundantíssim en totes les roques de la montanya y llocs àrids. Sant Joan, Sant Miquel, Degotalls, etc.
14. *Helix omalisma*, Bourg. — En els Degotalls, pla de Sant Miquel y Sant Joan, entre l'herba y sota les pedres.
15. *Helix obvoluta*, Müll. — Molt raro; el distingit entomòlech Sr. Mas de Xarxars va portar-me'n alguns exemplars vius, recullits sota les *Escalles de Jacob*, aprop del camí de Sant Geroni. Es especie més propia de regions de més altes latituds. Relativament abunda en el Pireneu.
16. *Helix lapicida*, L. — Abundant en totes les roques de la regió, especialment en el camí de Sant Miquel, Sant Joan y Sant Geroni. Hi predominen els exemplars de coloració fosca; alguns, radiats de negre. En general, pertanyen a la forma *H. Andórrica*, Bourg.
17. *Helix Arigoi*, Röss. — Especie del grupo del *H. cespitum*, Drap. Se troba en el camí dels Degotalls. No abunda.
18. *Helix Monistrolensis*, Fag. — Descobert per M. Fagot en 1881, y pertany al grupo de l'*Helix penchinati*, Bourg. Se troba especialment pels voltants de Monistrol y cap al monastir.
19. *Helix variabilis*, Drap. — En els Degotalls y camí de Monistrol s'hi troben diferents formes d'aquesta especie, essent les principals l'*Helix Blasi*, Serv., *H. alluvionum*, Serv., y *H. Mendranoï*, Serv. El tipo no m'ha sigut possible trobar-l'hi.
20. *Helix Montserratensis*, Hídalg. — En els volts de l'ermita de Sant Miquel, entre les arrels de l'orquídea *Cephalantera rubra*. Molt abundant a Sant Geroni, al peu dels boixos y entre ses rames.

21. *Helix pisana*, Müll. — Sota les pedres, al peu dels arbres, entre la fullaraca, etc. Sobre tot en els Degotalls.

22. *Helix acuta*, Müll. — Sota les pedres, entre les moltes y en la fullaraca. No abunda.

23. *Helix barbara*, Lin. — Ab l'anterior. Tampoch es gaire abundant; especialment en el camí dels Degotalls y cap a Collbató.

Gen. VI. *Bulimus*, Scop.

1. *Bulimus obscurus*, Müll. — Sobre'ls arbres en l'escorça, camí de Sant Joan. Sota les pedres y detritus: Collbató, Degotalls y Sant Geroni. Raro.

Gen. VII. *Chondrus*, Cuv.

1. *Chondrus quadridens*, Cuv. — Sota les pedres, abundant junt ab l'*Helix acuta* y *H. barbara*.

Gen. VIII. *Rumina*, Risso

1. *Rumina decollata*, Risso. — Raro. Sota les pedres, en els marges, al peu de les mates, entre la fullaraca, etc.

Gen. IX. *Cæcilianella*, Bourg.

1. *Cæcilianella acicula*, Bourg. — En els Degotalls, entre els detritus, moltes y herbam. Sumament rara, exemplars sempre morts. En Arthur Bofill, en 1891, també l'hi cita.

Gen. X. *Pupa*, Lam.

1. *Pupa leptochilus*, Fag. — Abundant en les roques, parets velles, pedres, marges, en els arbres, entre la fullaraca, etcètera, en tota la montanya. Els exemplars són més petits, en general, que'ls procedents del Pirineu. Respecte a les comarques que la volten, aquesta *Pupa* està quasi localisada en aquesta localitat.

2. *Pupa goniostoma*, Küst. — Abunda junt ab l'especie anterior, de la qual, a primera vista, costa un tant el separar-la. Habita tot el Vallès, puix nosaltres la tenim de Sant Llorenç del Munt, Sant Miquel del Fay y demés montanyes veïnes.

3. *Pupa penchinatiana*, Bourg. — Bastant rara. Viu en les esquerdes de les roques, entre la molsa y en els marges. Cap a Sant Geroni, Collbató y Bruch.

4. *Pupa microdon*, West. — Abundant en totes les roques

y llocs àrids, cap a Sant Joan y Sant Miquel. Forma del grup de la *Pupa Farinesi*, que's troba en el Pireneu.

5. *Pupa Bofilli*, Fag. — En el camí de Sant Miquel y Degotalls, entre l'herba y al peu dels arbres. Cap a Sant Geroni, en les escltexes de les roques.

6. *Pupa Montserratica*, Fag. — Abunda sota les pedres y en les roques. Pertany al grup de la *Pupa polyodon*, dels Alps.

7. *Pupa Brauni*, Röss. — No massa comú. Viu en les roques ab les anteriors. Exemplars típics.

8. *Pupa cylindrica*, Michaud. — Degotalls, camí de Sant Joan y Sant Geroni; cap a la cova de la Mare-de-Déu; Collbató. Entre l'herbam, detritus y fullaraca.

Gen. XI. *Lauria*, Gray.

1. *Lauria umbilicata*, Drap. — Entre la molsa, en les escltexes de les roques y escorça dels arbres. Llocs humids; cap als Degotalls. No abunda.

Gen. XII. *Pupilla*, Leach.

1. *Pupilla triplicata*, Beck. — Entre la molsa y la fullaraca, esquerdes de les roques. En companyia de l'anterior, però més rara.

Gen. XIII. *Clausilia*, Drap.

1. *Clausilia Penchinati*, Bourg. — En les roques y sota la molsa, junt ab l'anterior. Sobre'ls Degotalls y roques de Sant Miquel, en les escltexes. Rara.

Gen. XIV. *Ferussacia*, Risso

1. *Ferussacia folliculus*, Grou. — Sota les pedres y entre l'herbam, en els mateixos llocs que la *Clausilia penchinati*, però més comuna.

Gen. XV. *Zua*, Leach

1. *Zua subcylindrica*, L. — En idèntiques condicions y mateixos llocs que l'anterior. Rara.

2. *Zua exigua*, Menk. — Esquerdes de les roques; sota les pedres y entre la molsa. En els volts de Sant Miquel, Sant Joan y Degotalls.

Gen. XVI. *Limnœa*, Brug.

1. *Limnœa truncatula*, Müll. — En les basses y xarquets de Santa Cecília y carretera de Monistrol.

Gen. XVII. *Pomatias*, Stud.

1. *Pomatias Montserraticus*, Fag. — Sumament abundant en totes les roques, parets y llochs àrids de la montanya; especialment cap a Sant Geroni, Sant Joan y Collbató.

2. *Pomatias labrosus*, West. — Roques de tota la montanya. Més rara que l'anterior.

3. *Pomatias Martorelli*, Bourg. — Ab les dues anteriors y idèntichs llochs. Abunda.

Gen. XVIII. *Cyclostoma*, Drap.

1. *Cyclostoma elegans*, Müll. — Sota les pedres y al peu de les mates cap als Degotalls, Santa Agna y els Apòstols. Abunda bastant.

2. *Cyclostoma lutetianum*, Bourg. — Més rara. Viu en els mateixos llochs que l'anterior y cap a Sant Geroni, Sant Joan y cim de la montanya.

JOSEPH MALUQUER Y NICOLAU

Janer, 1903.

Secció oficial

Sessió del 7 de Febrer de 1903. — Baix la presidència de D. Francisco Novellas, s'obre la sessió a les sis deu minuts. El Secretari llegeix l'acta anterior, que es aprovada.

Se dona compte de les següents notes:

La Farmacologia moderna y els diferents sistemes terapèutichs. — El soci Sr. Novellas (D. Antoni) donà lectura a son treball de torn, que versà sobre'l tema que indica l'epígraf, ocupant-se comparativament de les relacions que existeixen entre'ls sistemes alopàtic y homeopàtic y deduint un mètode eclèctic procedent de la fusió dels axiomes compatibles dels dos sistemes. Parlà d'algunes noves formes farmacològiques y ponderà l'excel·lència del coneixement dels grans principis naturals pera deduir d'ells el ver mètode farmacològic.